

РОЛЬ ДИТЯЧОЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ КНИЖКИ ДЛЯ НЕЧУЮЧОЇ ДИТИНИ

Іванюшева Н. В.

перекладач жестової мови

**Інститут спеціальної педагогіки
Національної академії педагогічних наук України
м. Київ, Україна**

Дитяча пізнавальна книжка є одним з важливих засобів виховання дитини-дошкільника. Маленькі діти люблять казки, ілюстровані книжки, гарних добрих героїв у книжках-розмальовках. Це цілком справедливо, бо дитяча художня література не дарма є джерелом культури, постачальником реальних знань та сильних вражень, ознайомленням з доступним і приємним [5, с. 32]. Це – перший наставник для формування дитячої культури в поведінці, сприйманні, розумінні, відтворенні. З дитячої книжки починається формування індивідуальності дитини.

Цікава книжка впливає на всебічний розвиток дитини, розвиває мислення, підводить її до узагальнень і висновків, спонукає до порівнянь, розвиває пам'ять і уяву; допомагає краще розібратися в побутових ситуаціях, уточнити уявлення дитини, збагатити досвід, розширити кругозір, формує моральні риси маленької особистості.

Означені аспекти є надзвичайно важливими і для нечууючої дитини, яка розвивається в умовах слухової депривації [1, с. 37]. Роль перших книжок у пізнанні інформації оточуючого важко переоцінити.

Актуальність піднятої проблеми викликана потребою у застосуванні методів психолого-педагогічної дії з першими книжками, зорієнтована на особистість нечууючої дитини дошкільного віку, що формується, з метою доступу до інформації, розвитку інтелектуальних, комунікативних і мовленнєвих компетенцій.

Чи зможе перша книжка стати для нечууючого вихованця другом, учителем, залежить великою мірою від наставників – батьків, вихователів. Це вони, маючи певний досвід, теоретичну, методичну підготовку, знаючи свою дитину, розуміючи повсякденну практику спілкування з нею, стають реальною конкретною силою, яка спроможна вплинути на ситуацію розуміння побаченого і висловленого. Важливо враховувати при цьому, як зазначають Кульбіда С. В., Пущин Е. І., вікові особливості дітей, їхній індивідуальний життєвий досвід, компенсаторні можливості.

Актуальність використання дитячої книги зростає в сучасних умовах поступового освітнього розвитку нечууючої дитини і є одним з пріоритетних засобів пізнання. У сучасній сурдопедагогічній літературі існує незначна кількість напрацювань, в яких порушуються означені питання. Учені-дослідники Дмитрієва О. І., Зборовська Н. А., Іванюшева Н. В., Кульбіда С. В., Луцько К. В., Пущин Е. І., Савченко М. А. розкривають специфіку і особливості виховання нечууючої дитини, в тому числі і засобами ілюстрованої книжки [1, 2, 4, 5].

Зручні у користуванні і пізнанні нового є комплексні випуски «Української жестової абетки» (2005, 2006) [2, с. 1-64]. Вони не лише подають нову цікаву інформацію за абетковим принципом, перевіряють засвоєні знання за допомогою методичної частини: ребусів, кросвордів, логічно-мовленнєвих завдань, а й насичені посторінково яскравими ілюстраціями відомого нечууючого майстра пензля – Михайла Поплавка. Поряд із завданнями, спрямованими на формування розумових, сенсорних здібностей нечууючої дитини, подаються завдання для розвитку зв'язного мовлення в дактильній, жестовій і письмовій формах.

Варто звернути увагу, що подані ілюстрації автора у посібниках для нечуючої дитини дошкільного віку займають 70–75% від загальної площі сторінки. Ілюстровані об'єкти, зображені на них, впізнаються дитиною, а кольорова гама – не занадто різка. Наповнюваність, послідовність ілюстрацій така, що нечуюча дитина з опертям на них, досить легко відтворює сприйняте нею. Крім того, ілюстративний матеріал сприяє розвитку художнього смаку і творчої уяви нечуючої дитини. Зважаючи на зазначене, посібники відповідають санітарно-гігієнічним вимогам до такого виду дитячих книжок, з урахуванням також і якості паперу, розміру і форми шрифтів, розміру подачі малюнкових жестів.

Мовленнєві ігри, ігри-завдання наставникам можна використовувати як вправи для колективної й індивідуальної роботи. Увесь посібник чи окремі його сторінки можна використовувати як яскравий матеріал для роботи: пропедевтичної, ознайомлювальної, закріплювальної, узагальнювальної.

Важливе місце при роботі з такими посібниками відводиться розвитку мовлення, зокрема – роботі над мовленнєвими вміннями і навичками [3, с. 65]. Матеріали дають змогу організувати роботу над побудовою діалогічних і монологічних висловлювань: повторення, переказ, побудова висловлювань на основі побаченого чи почутого зразка наставника тощо.

Ефективними є при цьому створення наставником різноманітних тематичних мовленнєвих ситуацій, обов'язковими компонентами яких за теорією мовленнєвої діяльності є: мета висловлювання, умови, в яких воно відбувається, адресат повідомлення. Створення мовленнєвої ситуації допомагає нечуючій дитині побачити (наслідувати) не просто завдання, зрозуміти поняття, а необхідність найточніше і повно висловити свою думку у доступних і зручних формах мовлення.

Чітко продумані мовленнєві ситуації сприяють також усвідомленому добору мовленнєвих засобів відповідно до мети та умов висловлювання, розкриттю і розширенню зорових, слухових можливостей нечуючої дитини. Це, безумовно, збагачуватиме як пасивний, так і активний як жестівник, так і словник нечуючої дитини.

Спостереження за використанням нечуючим дошкільником завдань на сторінках посібників засвідчила, що така продумана і системна організація спільної комунікативної діяльності «наставник-дитина» сприяє розширенню пізнавальних можливостей дитини, формуванню форм мовлення, усвідомленню цілей поступової учбової діяльності, стимулюють допитливість і самостійність, створюють умови для індивідуально-творчої самореалізації.

З іншого боку, системна робота з дитячою книжкою є невід'ємним структурним компонентом у підготовці нечуючої дитини до школи, зважаючи на те, що підготовчий клас відмінено. Основна мета цього напрямку роботи – підготувати дитину до систематичного курсу навчання у початковій школі, пробудити і підтримати у дошкільника інтерес до дитячої книжки і бажання з нею спілкуватися, розвивати зв'язне мовлення дитини, сформувати елементарні вміння орієнтуватись у книжці з опорою на такі показники: написи слова, підписи жесту, ілюстрації, тощо.

Враховуючи зазначене, та на основі вивченого досвіду, варто обов'язково використовувати такі видання, як книжки-абетки, книжки-картинки, книжки-іграшки, книжки-планшетки, книжки-розкладанки, книжки-малювання. Вони приваблюватимуть нечуючу дитину цікавою формою, ігровими елементами, образними ілюстраціями. Спостереження засвідчили, що нечуючий дошкільник зацікавлений у використанні дитячої книжки, досить емоційно реагує на неї, включається у комунікацію і опановує інформацію.

Хочеться висловити побажання, щоб подібних книжок для нечуючої малечі ставало все більше і більше. Це дасть змогу поповнити сурдопедагогічну спадщину

авторськими виданнями з пізнавальним матеріалом, а нечуюча дитина отримає ресурс доступної і зрозумілої інформації.

Література:

1. Зборовська Н. А. До проблеми спілкування чуючих батьків глухої дитини // *Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі: Науково-метод. збірник. – Вип. 7. – К., 2006.*
2. Іванюшева Н. В., Кульбіда С. В. *Українська жестова абетка. Н. Іванюшева, С. Кульбіда. – Науково-методичний посібник (доповн. і доопр.). – К: ТОВ «Київська Русь», 2005. – 64 с.*
3. Кульбіда С. В. *Дотримання мовленнєвої норми при опануванні дактилем нечу- ючими учнями. – С. Кульбіда. – Психолого-педагогічний супровід дітей з порушен- нями слуху та інтелекту / За ред. В. І. Бондаря, В. В. Засенка. – К.: Тов. «Поліпром»; 2007. – С. 65–76.*
4. *Мій перший буквар. Ілюстрований дактильно-жестовий словник. – Донецьк, 1999.*
5. Савченко О.Я. *Барвистий клубок. – Київ, 1998.*